

2. Теоретические основы содержания общего среднего образования. Под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. М., 1983. 352 с.
3. Холодная М. А., Гельфман Э. Г. Развивающие учебные тексты как средство интеллектуального воспитания учащихся. М., 2016. 200 с.
4. Шелестова Л. В. Развитие творческих способностей учнів молодшого підліткового віку в процесі вивчення гуманітарних предметів (інтелектуально-евристичний компонент): дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 – теорія та історія педагогіки. К., 1998. 222 с.

Шпак Н. В.,

науковий співробітник відділу навчання іноземних мов,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

МОВЛЕННЄВІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЇ

Однією з ключових компетентностей, яка формується у процесі навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназії, є іншомовна комунікативна компетентність, що забезпечує безпосереднє й опосередковане міжкультурне спілкування та подальший розвиток інших ключових компетентностей здобувачів середньої освіти.

Важливим етапом навчання іншомовного спілкування є діяльність, що передбачає виконання мовленнєвих (творчих) дій в умовах, максимально наближених до реального спілкування [2]. Цю функцію виконують мовленнєві ситуації, яким передують мовленнєві вправи та комунікативні завдання.

На думку В.Л. Скалкіна, мовленнєві ситуації – це сукупність умов, обставин, які спонукають до спілкування та певним чином висловлення думки, почуття, бажання і потреби [4, с. 52–53]. На нашу думку, ширше й чіткіше трактування мовленнєвих ситуацій відображено в Новому словнику методичних термінів і понять Е.Г. Азімова і А.М. Щукіна, де вони трактуються як «сукупність обставин, у яких реалізується спілкування, система мовленнєвих і немовленнєвих умов спілкування, необхідних і достатніх для здійснення мовленнєвої дії» [1, с. 252]. Мовленнєві ситуації в наукових дослідженнях розглядаються також як фон для відповідних дій, сукупність екстралінгвістичних факторів, котрі залучають людину до комунікації та визначають її поведінку [3, с. 206]. Отже, мовленнєві ситуації можна вважати певною моделлю життєвих ситуацій.

Дослідники розрізняють реальні й навчальні мовленнєві ситуації, ситуації стосунків і предметні ситуації. На заняттях з мови основна роль належить мовленнєвим ситуаціям стосунків, оскільки вони істотно впливають на вибір мовленнєвих зразків та організацію висловлювання відповідно до норм тієї чи іншої мови. Мовленнєві ситуації також відіграють важливу роль у процесі усного спілкування, оскільки вони визначають не тільки зміст комунікації, але й її структуру, вибір мовних засобів, темп мовлення тощо. Лексичне і граматичне наповнення мовленнєвих ситуацій має здійснюватися згідно з темами та сферами спілкування, визначеними чинними навчальними програмами.

Ситуативне спілкування на уроці іноземної мови має не тільки бути максимально наближеним до реального спілкування, зрозумілим учням, а й виховувати в них уважне ставлення до однокласників, формувати почуття колективізму та ініціативності, стимулювати

мотивацію до навчання. Тому вчитель, пропонуючи ситуації, повинен урахувати рівень мовної підготовки учнів, ситуативний характер мовлення (хто говорить/пише, про що, з якою метою, кому та за яких обставин), наявність вербального стимулу для визначення ролей комунікантів і виникнення стосунків між ними, а також передбачити очікуваний результат спілкування.

Відповідно до вікових особливостей, певного навчального досвіду та потенційних можливостей учнів 5–6 класів гімназії використання мовленнєвих ситуацій на уроках іноземних мов сприятиме формуванню в учнів знань і вмінь усвідомлено виконувати певні види іншомовної діяльності, наприклад: як організувати/підтримувати іншомовне спілкування в різних соціально-комунікативних умовах відповідно до тематики, окресленої навчальною програмою; які мають бути норми комунікативної поведінки за різних обставин спілкування; якими мовними одиницями доцільно керуватися під час продукування усних і писемних висловлювань у різних часових і локальних ситуаціях; які мовленнєві зразки необхідно використовувати в різних умовах спілкування, зокрема із представниками різних соціальних статусів і груп, на зустрічах/зібраннях різного соціального спрямування; як проявляти гнучкість своєї комунікативної поведінки та які невербальні стратегії використовувати за умов дефіциту певного мовленнєвого досвіду.

Отже, зазначена інформація, на наш погляд, дає змогу зробити висновок, що мовленнєві ситуації мають обов'язково використовуватися в підручниках з іноземних мов для учнів 5–6 класів гімназії, адже вони сприяють реалізації комунікативної компетентності, яка забезпечує практичний рівень володіння мовою та можливість її застосовування в різноманітних видах комунікативної діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, мовленнєві ситуації, учні гімназії

Список літератури

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М. : ИКАР, 2009. 448 с.
2. Концепція компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, О. С. Пасічник, Н. П. Басай; за наук. ред. В. Г. Редька. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 36 с.
3. Пассов Е. И. Основы методики обучения иностранным языкам. М. : Рус. яз., 1977. – 216 с.
4. Скалкин В. Л. Ситуация, тема и текст в лингвометодическом аспекте (организация материала для устной речи). *Русский язык за рубежом*. 1983. № 3. С. 52–57.

Яценко В. С.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу навчання географії та економіки,

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ Україна

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ

На основі аналізу доробків науковців відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України виділено ключові навчальні і методичні посібники, які служать еталоном науково-методичного забезпечення інтегрованих курсів природознавства. Це навчальний підручник «Економічна і соціальна географія світу», 10 кл, методичні посібники «Географія 6-11 класи : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного